

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשע"ו, 2016
מספר השאלון: 207,002103

תנ"ך

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד אחת לנבחנים המשלימים ל-3 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	תורה: דברים	—	(16x3)	—	48 נקודות
פרק שני	—	נביאים: מלכים ב, ירמיה	—	(16x2)	—	32 נקודות
פרק שלישי	—	כתובים: עזרא ונחמיה	—	(10x2)	—	<u>20 נקודות</u>
						סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיטה" בראש כל עמוד טיטה. רישום טיטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

פרק ראשון — תורה: דברים (48 נקודות)

ענה על שאלה 1 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 2-5 (לכל שאלה — 16 נקודות).

1. יחידת "הברית" ויחידת "הארץ הטובה" — חובה

א. עיין בפרשת "שְׁמַע" (פרק ו', פסוקים ד'-ט'), ובפרשת "וְהָיָה אִם שָׁמַעַ" (פרק י"א, פסוקים י"ג-כ"א).

(1) מהו ההבדל הלשוני בין שתי הפרשות?

(2) מה מוסיפה פרשת "והיה אם שָׁמַעַ" על הכתוב בפרשת "שמע"? ציין נושא אחד.

(5 נקודות)

ב. (1) "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֶחָד" (פרק ו', פסוק ד').

רש"י: "ה' א-לוהינו ה' אחד" — ה' שהוא א-לוהינו עתה ולא אלוהי האומות, הוא עתיד להיות ה' אחד.

על פי רש"י, הפסוק מתאר מצב רוחני בהווה ושינוי שיתרחש במצב זה בעתיד.

הסבר מהו המצב הרוחני בהווה, ומהו השינוי שיתרחש במצב זה בעתיד.

(2) "וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם... וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטָטְפֶת בֵּין עֵינֶיךָ"

(פרק ו', פסוקים ז'-ח').

על פי פירוש שלמדת, הסבר שניים מן הציוויים שבפסוקים אלה.

(5 נקודות)

ג. "הא-ל הנכבד והנורא הזה מצווה לאוהבו וְלִיָּאָה מִמֶּנּוּ, שנאמר: 'ואהבת את ה' א-להיך' ונאמר:

'את ה' א-להיך תירא'. והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו: בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו

הנפלאים הגדולים וְיִיָּאָה מהם חכמתו... מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר... וכשמחשב (מנסה להבין)

בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע... ויירא ויפחד וידע שהוא ברייה קטנה".

(רמב"ם, משנה תורה, הלכות יסודי התורה, פרק ב', הלכות א'-ב')

(1) מהי המצווה שלמד רמב"ם מפרק ו', פסוק ה', ומהי המצווה שלמד רמב"ם מפרק י',

פסוק כ'?

(2) על פי רמב"ם, כתוב בלשונך מהי הדרך לקיים את המצוות האלה.

(6 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 2-5 (לכל שאלה – 16 נקודות).

2. יחידת "לא תוכל להתעלם"

פרק ט"ז, פסוקים י"ח-כ' – מינוי שופטים

א. "שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָהֶם בְּכָל שְׁעָרֶיךָ" (פסוק י"ח).

(1) על פי פירוש שלמדת, הסבר מהו התפקיד של השופטים, ומהו התפקיד של השוטרים.

(2) צטט מפסוק י"ט שניים מן הדינים החלים על השופטים, והסבר כל אחד מהם.

(5 נקודות)

ב. "צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף" (פסוק כ').

רש"י: "הֵלֶךְ אַחֵר בֵּית דִּין יִפְהֵ".

ראב"ע: "עם בעלי הריב ידבר".

ספורנו: "כשתיתן לך שופטים, אתה הממנה את השופטים, בחר את היותר שופטי צדק".

על פי כל אחד מן הפרשנים, כתוב בלשונך אל מי מופנה הציווי "צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף".

(5 נקודות)

ג. (1) "וַיְהִי כִּאֲשֶׁר זָקֵן שְׁמוּאֵל וַיִּשֶׁם אֶת בָּנָיו שֹׁפְטִים לְיִשְׂרָאֵל... וְלֹא הָלְכוּ בָנָיו בְּדַרְכּוֹ וַיֵּטוּ

אַחֲרֵי הַבָּצֵעַ וַיִּקְחוּ שֹׁחַד וַיֵּטוּ מִשְׁפָּט". (שמואל א, פרק ח', פסוקים א'-ג')

על פי פסוק ג', מדוע הבנים של שמואל לא שפטו את העם אחריו?

(2) רלב"ג (לשמואל א, פרק ח', פסוק ג'):

"ולזה אסור לקבל שוחד אף על פי שלא יכוון להטות משפט... הנה השוחד יסובב

(= יגרום) שייעלם ממנו אמיתת הדין, מפני חשקו להועיל (= רצונו לעזור) (לאדם) אשר

קיבל השוחד ממנו, עד שלא יוכל לראות לו חובה".

על פי רלב"ג, הסבר מדוע אסור לקבל שוחד גם כאשר השופט אינו מתכוון

להטות משפט.

(6 נקודות)

3. יחידת "הנהגה"

תפקידי הכוהנים וסמכותם

א. עיין בפרק י"ח, פסוקים א'-ח'.

(1) "לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק וְנַחֲלָה עִם שְׂרָאֵל אֲשֵׁי ה' וְנַחֲלָתוֹ יֹאכֶלֶן" (פסוק א').

כתוב את המשמעות של כל אחת מן המילים שבפסוק המודגשות בקו.

(2) ציין שתי מתנות כהונה שניתנו לכהנים מחוץ למקדש.
(5 נקודות)

ב. עיין בפרק י"ז, פסוקים ח'-י"ג.

(1) מיהו "האיש אשר יעשה בזדון", ומדוע הוא נענש בחומרה רבה כל כך?

(2) על פי פסוקים אלה, ציין אחד מן התפקידים של הכוהנים.
(5 נקודות)

ג. (1) עיין במלכים ב, פרק י"ז, פסוקים כ"ד-כ"ח.

מה היה התפקיד של הכוהן ששלח מלך אשור?

(2) עיין בעזרא, פרק ז', פסוק י'.

איזה תפקיד מתפקידי הכוהן מילא עזרא? בסס את דבריך על הכתוב.

(6 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

יחידת "דיני המלחמה"

פרק כ', י"ט-כ' — השחתת עצים בעת מצור

א. "כִּי תִצּוֹר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא תִשְׁחִית אֶת עֵצָהּ... רַק עֵץ אֲשֶׁר תִּדְעַ כִּי לֹא עֵץ מֵאֲכָל הוּא אֹתוֹ תִשְׁחִית וְכָרְתָּ וּבָנִיתָ מִצּוֹר" (פרק כ', פסוקים י"ט-כ').
רמב"ן (לפסוקים י"ט-כ'): "אבל על דעת רבותינו מותר לכרות עץ מאכל לבנות מצור, ולא אמרה תורה 'רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא', אלא להקדים ולומר שאילן סרק קודם לאילן מאכל".

(1) איזה עץ מותר לכרות בזמן מלחמה — לפי פשט הפסוקים, ואיזה עץ מותר לכרות בזמן

מלחמה — לפי דעת רבותינו?

(2) "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשֵּׁדָה" (פסוק י"ט).

על פי פירוש שלמדת למילים אלו, הסבר את הנימוק לאיסור השחתת עצים בעת מצור.

(5 נקודות)

ב. **רמב"ן** (לפסוק כ'): "וטעם 'אתו תשחית וכרת' כי לפעמים תהיה ההשחתה צורך הכיבוש".

(1) הסבר בלשונך את דברי רמב"ן.

(2) כתוב דוגמה לדברי רמב"ן.

(5 נקודות)

ג. **רש"ר הירש** (לפסוק כ'): "לא תשחית האמור כאן הוא אזהרה מקיפה לאדם: אל ינצל לרעה את מעמדו בעולם כדי להשחית דברים מתוך מצב רוח... או... חוסר מחשבה. ה' שם את עולמו לרגלי האדם כדי שישתמש בו בחכמה".

מן האיסור להשחית אילן בזמן מלחמה למד רש"ר הירש איסור מקיף יותר.

(1) הסבר את האיסור המקיף שלמד רש"ר הירש.

(2) על פי פירוש רש"ר הירש, מהי ההנחיה לאדם שנלמדת מאיסור זה?

(6 נקודות)

5. יחידת "פתח תפתח"

א. עיין בפרק כ"ג, פסוקים כ'-כ"א.

(1) הסבר בלשונך את האיסור שבפסוק כ'.

(2) רש"י (לשמות, פרק כ"ב, פסוק כ"ד): "נשך - ... שהוא כנשיכת נחש שנושך חבורה

קטנה ברגלו ואינו מרגיש ופתאום הוא מבצבץ ונופח עד קדקדו".

על פי רש"י, הסבר את הדמיון בין איסור נשך ובין נשיכת נחש.

(5 נקודות)

ב. עיין בפרק כ"ד, פסוקים י"ד-ט"ו.

(1) כתוב בלשונך מהי מצוות ה"עשה" ומהי מצוות ה"לא תעשה" שבפסוקים אלה.

(2) "בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ... כִּי עֲנִי הוּא וְאֵלֹהֵי הוּא נִשָּׂא אֶת נַפְשׁוֹ" (פסוק ט"ו).

על פי פירוש שלמדת למילים המודגשות בפסוק, הסבר את הנימוק לאיסור שבפסוק זה.

(5 נקודות)

ג. "שְׁמוֹנֵה מַעֲלֹת יֵשׁ בְּצִדְקָה... מַעֲלָה גְדוֹלָה שֶׁאֵין לַמַּעֲלָה מִמֶּנָּה - זֶה הַמַּחְזִיק בְּיַדֵּי יִשְׂרָאֵל שְׂמֶךְ

(= שנהיה עניי, ונותן לו מתנה או הלוואה... כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות".

(רמב"ם, משנה תורה, הלכות מתנות עניים, פרק י', הלכה ז')

עיין בפרק ט"ו, פסוקים י"ב-י"ד.

(1) הסבר כיצד הכלל שבדברי רמב"ם בא לידי ביטוי בקיום המצווה שבפסוקים אלה.

(2) ציין אחד מן הערכים שהאדם יכול להשיג מקיום מצווה זו.

(6 נקודות)

פרק שני — נביאים: מלכים ב, ירמיה (32 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 6-8 (16 נקודות לכל שאלה).

6. ירמיה, פרק א'

עיין בפרק א', פסוקים י"א-י"ד.

א. (1) רד"ק (לפסוק י"א): "מקל שקד אני רואה" – כי ראה המקל בלא עלים ובלא פרחים, והתבונן אליו במראה הנבואה והכיר בו שהוא מעץ שקד. לפיכך אמר לו 'היטבת לראות'."

לפי רד"ק, מדוע אמר ה' לירמיהו "היטבת לראות" ?

(2) על פי פירוש שלמדת, כתוב מה רצה ה' להמחיש לירמיהו באמצעות מקל השקד?

(6 נקודות)

ב. (1) עיין בפסוק י"ג, והסבר על פי פירוש שלמדת מה ראה ירמיהו.

(2) עיין בפסוק י"ד, והסבר על פי פירוש שלמדת, מהי משמעות המראה שראה ירמיהו.

(6 נקודות)

ג. ה' הראה לירמיהו חזיונות שממחישים את המסר הנבואי שעליו למסור לעם גם בפרקים

אחרים בספר.

עיין בפסוקים שלפניך:

וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה יִרְמְיָהוּ
וַאֲמַר תֵּאֲנִים הַטּוֹבוֹת טְבוֹת מְאֹד וְהָרְעוֹת רָעוֹת
מְאֹד אֲשֶׁר לֹא-תֹאכְלָנָה מִרְעֵי:
ה' אֵלַי לֵאמֹר: כֹּה-אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּתֹאנִים
הַטּוֹבוֹת הָאֵלֶּה בֶּן אֶפְרַיִם אֶת-גְּלוֹת יְהוּדָה אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּי מִן
הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶרֶץ כַּשְׂדִּים לטוֹבָה וּשְׁמַתִּי עֵינֵי עַלְיָהֶם לטוֹבָה
וְהַשְׁבַּתִּים עַל-הָאָרֶץ הַזֹּאת וּבְנִיתִים וְלֹא אֶהְרֹס וְנִטְעַתִּים
וְלֹא אֶתּוֹשׁ: וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב לִדְעַת אֹתִי כִּי אֲנִי ה' וְהָיוּ
לִי לְעַם וְאֶנְכִּי אֶהְיֶה לָהֶם לֹא-לֵהִים כִּי-יֹשְׁבוּ אֵלַי בְּכָל
לֵבָם: וְכְתֹאנִים הָרְעוֹת אֲשֶׁר לֹא-תֹאכְלָנָה
מִרְעֵי כִּי-כֹה אָמַר ה' בֶּן אֶתָּן אֶת-עֲדֻקָּיהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה
וְאֶת-שָׂרָיו וְאֶת שְׂאֵרֵי יְרוּשָׁלַם הַנִּשְׁאָרִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת
וְהַיֹּשְׁבִים בָּאָרֶץ מִצְרִים:

(ירמיה, פרק כ"ד, פסוקים ג'-ח')

(1) מה מסמלות התאנים הטובות, ומה מסמלות התאנים הרעות במראה שראה ירמיהו?

היעזר במלכים ב, פרק כ"ד, פסוקים ח'-י"ד.

(2) הסבר את נבואת הנחמה שבירמיה, פרק כ"ד, פסוקים ה'-ו'.

(4 נקודות)

7. ירמיה, פרק כ"ח

- א. (1) מהי השאלה שמעורר העימות בין ירמיהו לחנניה בן עזור?
 (2) ציין אמצעי אחד שחנניה בן עזור השתמש בו בעימות זה.
 (6 נקודות)
- ב. "וַיֹּאמֶר יִרְמְיָה הַנְּבִיא אֲמֹן כֵּן יַעֲשֶׂה ה' יָקֻם ה' אֶת דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר נִבֵּאתָ" (פסוק ו').
 (1) מהי השאלה שמעוררים דברי ירמיהו?
 (2) ענה על השאלה, על פי פירוש שלמדת.
 (6 נקודות)
- ג. בפסוקים שלפניך מתואר אירוע דומה לעימות שבין ירמיהו לחנניה.
 עיין בפסוקים, וענה על השאלות שאחריהם.

וַיִּקְבֹּץ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַנְּבִיאִים כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הָאֵלֶךְ עַל־רַמֹּת גִּלְעָד לַמֶּלֶכְמָה אֶסְ-אֲחַדְלָ
 וַיֹּאמְרוּ עֲלֶיהָ וַיִּתֵּן ה' בְּיַד הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאִין פֶּה
 נָבִיא לַה' עוֹד וְנִדְרָשָׁה מֵאֲתוֹ: וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְאֶל-
 יְהוֹשָׁפָט עוֹד אִישׁ־אֶחָד לְדַרֵּשׁ אֶת־ה': מֵאֲתוֹ וְאֲנִי שְׁנֵאתִיו
 כִּי לֹא־תִנָּפֵא עָלַי טוֹב כִּי אֶסְדָּע מִיכִיָּהוּ בֶן־יְמִלָּה וַיֹּאמֶר
 יְהוֹשָׁפָט אֶל־יֹאמֶר הַמֶּלֶךְ כֵּן: וַיִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־סָרִיס
 אֶחָד וַיֹּאמֶר מַה־רָּה מִיכִיָּהוּ בֶן־יְמִלָּה: וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיְהוֹשָׁפָט
 מֶלֶךְ־יְהוּדָה יֹשְׁבִים אִישׁ עַל־כֶּסֶּא מְלָבָשִׁים בְּגָדִים בְּגָדָן
 פָּתַח שַׁעַר שִׁמְרוֹן וְכָל־הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים לִפְנֵיהֶם: וַיַּעַשׂ לוֹ
 צִדְקִיָּה בֶן־כְּנַעֲנָה קָרַנִּי בְרוֹזל וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר ה' בְּאֵלֶיהָ
 יִבְנֶנָּה אֶת־אֶרֶס עַד־פִּלְתָּם: וְכָל־הַנְּבִיאִים נִבְּאִים כֵּן לֵאמֹר
 עֲלֶיהָ רַמֹּת גִּלְעָד וְהַצֵּלַח וְנָתַן ה' בְּיַד הַמֶּלֶךְ: וְהַמֶּלֶךְ
 אֲשֶׁר־הָלַךְ לִקְרֹא מִיכִיָּהוּ דִּבֶּר אֵלָיו לֵאמֹר הִנֵּה־נָא דְּבַרִּי
 הַנְּבִיאִים כֹּה־אָמַר טוֹב אֶל־הַמֶּלֶךְ יְהִי־נָא דְּבַרְךָ כְּדִבְרֵי אֶחָד
 מֵהֶם וְדִבַּרְתָּ טוֹב: וַיֹּאמֶר מִיכִיָּהוּ חִי־ה' כִּי אֶת־אֲשֶׁר יֹאמֶר
 ה' אֵלַי אֲדַבֵּר:

(מלכים א, פרק כ"ב, פסוקים ו'-י"ד)

- (1) ציין נקודת דמיון בין ההתנהגות של חנניה בן עזור להתנהגות של צדקיהו בן כנענה.
 (2) ציין נקודת דמיון בין דברי ירמיהו (על פי פסוקים ט"ו-ט"ז) לדברי מיכיהו.

(4 נקודות)

8. ירמיה, פרק ל"ו

א. (1) עיין בפסוקים א'-ג'.

על פי פירוש שלמדת, הסבר מדוע ציווה ה' על ירמיהו לכתוב את נבואתו על מגילה.

(2) עיין בפסוק ט'.

על פי פירוש שלמדת, כתוב מדוע נקבע צום בירושלים בחודש התשיעי.

(6 נקודות)

ב. "וַיֹּאמְרוּ הַשָּׂרִים אֶל בְּרוּךְ הוּא הַסֵּתֶר אֲתָה וַיִּרְמְיָהוּ וְאִישׁ אֶל יָדָע אֵיפֹה אַתָּם" (פסוק י"ט).

(1) מדוע חששו השרים שהמלך יהרוג את ירמיהו ואת ברוך?

(2) ציין נביא נוסף שנשקפה סכנה לחייו עקב נבואתו.

(6 נקודות)

ג. עיין בפסוקים כ"ג-כ"ד.

(1) מצודת דוד (לפסוק כ"ד): "ולא פחדו - מהדברים הנאמרים במגילה, ולא קרעו בגדיהם

דרך צער ואֶקֶל כאשר היה מהראוי".

על פי "מצודת דוד", מדוע היה אפשר לצפות שהמלך ועבדיו יפחדו ויקרעו את בגדיהם?

(2) מלבי"ם: "ולא פחדו מן הדברים, ולא קרעו בגדיהם על שרפת המגילה".

על פי מלבי"ם, מדוע היה אפשר לצפות שהמלך ועבדיו יפחדו ויקרעו את בגדיהם?

(4 נקודות)

פרק שלישי — כתובים: עזרא ונחמיה (20 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 9-11 (10 נקודות לכל שאלה).

9. א. (1) מה היה הייחוס המשפחתי של זרובבל, ומה היה הייחוס המשפחתי של יהושע?

היעזר בחגי, פרק א', פסוק א', ובדברי הימים א', פרק ג', פסוקים ט"ז-י"ט.

(2) על פי הסבר שלמדת, כתוב אילו ציפיות היו יכולות להתעורר בעם בשל הייחוס

המשפחתי של זרובבל ושל יהושע.

(5 נקודות)

ב. עיין בעזרא, פרק ג', פסוקים י'-י"ב.

(1) ציין את שתי התגובות של העם על ייסוד היכל ה'.

(2) הסבר את הגורמים לכל אחת מן התגובות שצינת בתת-סעיף (1).

(5 נקודות)

10. א. עיין בנחמיה, פרק א', פסוקים א'-ו'.

(1) על פי דברי השליחים מיהודה, תאר בלשונך את המצב של ירושלים.

(2) ציין שתיים מן התגובות של נחמיה על דברי השליחים.

(7 נקודות)

ב. עיין בנחמיה, פרק ב', פסוקים א'-ט'.

כתוב שתי דוגמאות המבטאות את החכמה של נחמיה, על פי דבריו אל המלך ארתחשסתא.

(3 נקודות)

11. נחמיה, פרק ד'.

א. עיין בפסוקים א'-ח'.

(1) מדוע רצו אויבי יהודה להילחם בירושלים?

(2) ציין שתיים מן הדרכים של נחמיה להתמודד עם האויבים.

(7 נקודות)

ב. עיין בפסוקים י"ג-י"ז.

מה מלמדים הפסוקים האלה על מנהיגותו של נחמיה? בתשובתך ציין שני מאפיינים.

(3 נקודות)

בהצלחה!